

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SÖZLÜKLERE YÖNELİK TUTUMLARI

Altan CAN*
Ercan DENİZ**

Öz: Sözlükler, milletlerin tarihteki varlıklarının sembollerinden birisi olan ses bayraklarının yani dillerinin sahip olduğu kelimeleri bünyesinde toplayarak değerlerini emanet ettiği kelimeleri korumakta ve kelimelerin zaman içerisinde kazandığı anlamlar hakkında kullanıcılarına bilgi vermektedir. Ayrıca kullanıcılarının kelime servetlerine çeşitli kelime ve kavramları katarak kelime hazinesinin genişlemesini sağlamakta ve düşünmenin temeli olan anlam kalıplarının zenginleşmesine yardımcı olmaktadır. Tutumlar davranışların kazanılmasında önemli bir yere sahiptir. Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik olumlu veya olumsuz tutumlarının sözlük kullanma alışkanlıkları üzerinde etkili bir yeri bulunmaktadır. Öğrencilerin sözlüklere yönelik olumlu tutumları, sözlüklerden daha etkili bir şekilde yararlanmalarını ve sözlük kullanmayı alışkanlık hâline getirmelerini sağlayacağı gibi sözlüklere yönelik olumsuz tutumları da sözlüklerden soğumalarına, onu kullanmak istememelerine sebebiyet verecektir. Bu araştırma, ortaöğretim 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Diyarbakır merkezde bulunan ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır. Örneklemi ise tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen iki okul ve yine tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen bu okullarda öğrenim gören 404; 9,10, ve 11. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada betimlemeye dayalı tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, Yaman ve Dağtaş (2013) tarafından geliştirilen “Sözlüklere Yönelik Tutum Ölçeği” ile araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. Toplanan veriler, SPSS 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilişkisiz örneklem t testi; ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin sözlük kullanmaya yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sözlük kullanmaya yönelik tutumlarının cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, aile aylık gelir düzeyi ve ana dili değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığı; sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sözlük, tutum, sözlüklere yönelik tutum, ortaöğretim

* Araştırma Görevlisi, Dicle Üniversitesi.

** Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı.

ATTITUDES OF HIGH SCHOOL STUDENT'S TOWARDS DICTIONARIES

Altan CAN*
Ercan DENİZ**

Abstract

Dictionaries not only include words which represent the existence of nations throughout the history but also they protect words and inform readers about words' meanings. Moreover, they also help improvement of word treasury and richness of the meaning. Attitudes have unique importance in stability of behaviors. Thus, attitudes of high school students towards dictionaries have important affect on their attitudes of their use of dictionaries in both positive and negative ways. Positive attitudes towards use of dictionaries enable students to benefit from it whereas negative attitudes towards the use of dictionaries will not enable students to benefit from it. This study investigated whether attitudes of students of 9th, 10th, and 11th grades towards use of dictionaries with several variables changed or not. The population of this study involves all high school students in the center of Diyarbakir province. The sample of this study consists of 404 high school students who were attending randomly chosen two schools at 9th, 10th and 11th grades. Data were collected through Attitude Scale towards Dictionaries which was developed by Yaman and Dagdas (2013) and personal information sheet that were developed by the same researchers. Data was analyzed with SPSS 21.0. t-test and ANOVA were used to test relationship between /among variables. Results showed that the attitudes of students towards dictionary use were high. Moreover, relationship among attitudes of dictionary use with gender, mothers' education level, fathers' educational level, family monthly income and mother tongue were not significantly different whereas grades were significantly different.

Key words: Dictionary, attitude, attitude towards dictionaries, high school

1. Giriş

Dil bir iletişim aracıdır. Dil, insanı insan, toplumu toplum yapan en önemli değerlerden biri olarak yaşamın her anında ve alanında vardır. Dil, insan ve yaşamıyla öyle sarmal hale gelmiş ki onu soyutlayıp kendi başına bir dizge olarak ele almak

* Research Assistant, Dicle University.

** Turkish Language And Literature Teacher, Ministry of National Education..

adeta imkânsızdır (Eker, 2015). Bunun yanında dil yaşayan ve zaman içinde sürekli olarak değişime uğrayan sosyal bir varlıktır. Toplumun ve zamanın ihtiyaçlarına bağlı olarak yeni kelimeler üretilir ya da başka dillerden kelime alınarak dilin söz varlığı genişletilir (Korkmaz, 2014: 121). Söz varlığı bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler şeklinde açıklanmaktadır (TDK, 2009: 1807).

Dilin anlamalı en küçük birimi kelimedir. Kelimenin birçok farklı tanımı yapılmıştır. Tanımlarda, bazıları belirleyici öge olarak şekli, bazıları ise anlamı esas almıştır. Şekli ve anlamı bir araya getirerek tanımlama yapanlar da olmuştur. Bu tanımlamalar aşağıdaki gibidir:

Şekle göre	Sözcük, iki ucuna birer boşluk verilerek yazılan dil birimidir (Uzun, 2004: 47).
Anlama göre	Dildeki bağımsız ve anlamlı her birim kelimedir (Kurudayıoğlu ve Karadağ, 2005: 297).
Şekil ve anlama göre	Manası veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur (Ergin, 1986: 95).

Kelimeler bir dilin en önemli hazinesidir. Bir dildeki bütün kelimeler, o dilin kelime dağarcığını meydana getirir (Banguoğlu, 1986: 10). İnsan kelimelerle düşünür, konuşur ve yazar. İnsanın anlaması, anlatması, kavraması, yazması kelime hazinesiyle doğrudan alakalıdır (Dursunoğlu, 2010: 18). Bireyin; duygu-düşüncelerini süslü veya sade bir dille, akıcı ve tutarlı konuşarak karşısındakinin anlayabileceği şekilde ifade etmesi zengin bir söz varlığına sahip olmasına bağlıdır. Kelime hazinesi sınırlı olan bireyler; cümle kurarken “şey, yani, işte, böyle ...” gibi kelimeleri sıklıkla dolgu malzemesi olarak kullanırlar. Bu şekilde kurulan cümleler hem kulak tırmalayıcıdır hem de meramın anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bakiler ‘in (2004: 57) “İnsan ne kadar çok kelime bilirse, bir sohbetten, bir sanat ve edebiyat toplantısından veya ilmi bir müzakereden o kadar kazançlı çıkar. Okuduğunu ve dinlediğini anlayamayan, kavrayamayan kimseler dil fakiridirler.” cümlesi de kelime bilgisi zenginliğinin önemini ortaya koymaktadır.

Kelime bilgisi, öğrencilerin anlama ve anlatma (okuma, dinleme, konuşma ve yazma) becerileriyle doğrudan ilişkilidir. Öğrencilerin kelime hazinesindeki eksiklik ve kelime bilgisindeki yetersizlik temel dil becerilerindeki kusurların en önemli sebeplerinden biridir. Zengin bir kelime dağarcığına sahip olan öğrenciler, hiç zorlanmadan okuduğunu ve dinlediğini anlayabilmekte, düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak aktarabilmektedir. Kelime serveti aktif ve pasif olmak üzere ikiye ayrılır: Bir kişinin, konuşmalarında ve yazılarında anlamını bilerek kullandığı kelimelerin toplamına “aktif kelime serveti”; okuduğu ve işittiği zaman anlamını çıkarabildiği; ama kendi cümlelerinde kullanmadığı kelimelerin toplamına ise “pasif kelime serveti” denmektedir

(Karakuş, 2000: 128-129). Kişinin aktif kelime serveti ile pasif kelime serveti arasındaki fark büyükse almış olduğu eğitimde büyük sorun var demektir (Demir, 2006: 209).

Kelime bilgisinin; *derinlik* (kelimelerin çeşitli anlamlarını bilmek), *genişlik* (çeşitli konularda kelimeler bilmek) ve *ağırlık* (bir konuda oldukça çok kelime bilmek) olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır (Gögüş 1978'den aktaran: Özbay ve Melanlıoğlu, 2008: 32). İdeal bir kelime bilgisi öğretimi bu boyutların dikkate alınmasıyla mümkündür. Eğitimciler, bu boyutları göz önünde bulundurarak öğrencilerin kelime bilgisini zenginleştirmeyi hedeflemelidir.

Kelime bilgisinin zenginleştirilmesi için farklı yöntemlerden de istifade edilmektedir. Söz varlığını artırmak için sıklıkla başvurulan kompozisyon çalışması tek başına yeterli değildir. Örneğin öğrencilere bir konuyu sınıf ortamında kelime tekrarına düşmeden anlatma imkânları sağlanmalı buna yönelik uygulamalar yapılmalıdır. Bu sayede öğrenciler her ortamdan konuşma cesareti kazanır, rahat bir şekilde söz ister, duygu ve düşüncelerini çekinmeden ifade edebilir. Ayrıca dilimizin güzellik ve inceliklerini kavratma noktasında televizyon, gazete, radyo ve dergiler de kendi üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmelidir. Dilin inceliklerine vakıf olan yazarlar, spikerler, reklamcılar bu amaca yönelik köşe yazıları yazmalı, haber sunmalı, reklam metni oluşturmalıdır. Bunun yanında tiyatro, roman ve hikâye yazarları, dilin doğru kullanımını öğretme ve söz varlığını geliştirmeye yönelik öğrencilerin kelime dağarcığını artırmalarına katkı sağlayabilir. Bu eserler okunurken öğrenciler tarafından yapılacak olan sözlük çalışmaları kelime hazinesini genişletme adına ayrı bir öneme sahiptir. Öğrencilerin bilmediği kelimeler için sözlüğe müracaat etmesi durumunda söz varlıklarının zenginleşeceği muhakkaktır.

Sözlük, bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren esere denir (TDK, 2009: 1806). TDK'nın güncel verilerine göre Büyük Türkçe Sözlük'te söz, deyim, terim ve ad olmak üzere toplam 616.767 söz varlığı bulunmaktadır. Bu rakam sadece Türkiye Türkçesi'nin söz varlığını göstermektedir. Bu durumda ilk akla gelen "Türkçemizin söz varlığı bu kadar zenginse biz bu rakamla ifade edilen kelimelerin ne kadarını biliyoruz ve kullanıyoruz?" sorusudur.

Bir dilin sahip olduğu söz varlığını tespit etmek, söz varlığını oluşturan kelimele-
rin tarihî gelişmelerini göstermek, bazı uzmanlık alanlarıyla ilgili terimleri açıklamak, ana dile ait söz varlığının zaman içinde kaybolmasını önlemek gibi amaçlarla çeşitli türden sözlükler hazırlanmıştır (İlhan, 2007: 22). Aksan'ın (1998:85) da belirttiği gibi sözlük hazırlamada amacın doğru olarak belirlenmesi en önemli noktayı oluşturur ve bu noktada amaç, ilköğretim öğrencileri için işlevsel bir sözlük hazırlamaktır. İlköğretim öğrencileri için sözlük hazırlarken öğrencilerin tamamını aynı düzeyde kabul etmek imkânsızdır. İlköğretim çağını kendi içinde alt düzeylere ayırarak bunlara uygun okul sözlükleri hazırlamak gerekmektedir. Bu husus göz önünde bulundurularak

öğrencilerin kelime hazinesini zenginleştirmek, Türkçeyi daha iyi öğretip doğru kullanımını sağlamak amacıyla okul sözlükleri -TDK-1977, 1981, 1994, 1998, 2005, 2008- oluşturulmuştur. Özellikle ana dili öğretiminde, ders kitaplarında yer alan bilinmeyen kelimelerin ya da belli başlı dil kurallarının anlamlandırılmasında okul sözlüklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bundan dolayı sözlükleri, dilin öğrenilmesinde işlevi olan temel öğrenme ve öğretme kaynakları olarak kabul etmek gerekir (Karadüz, 2009:643, Çeçen, 2002: 93).

Öztürk ve Otluoğlu (2001: 47-49), öğrencilerin kelime dağarcığını bağlam (kontekst) ipuçlarından faydalanma, yapısal analiz yapma ve sözlük kullanma teknikleriyle geliştirilebileceğini ifade etmiştir. Öğrencilere, metin içerisinde anlamı çıkarılmayan kelimelerle karşılaşılması durumunda sözlüğün başvurulması gereken önemli bir kaynak olduğu öğretilmelidir.

Türkçe Öğretim Programı'nda (2005), ilkokul ikinci sınıftan itibaren öğrencilerin sözlük kullanabilecekleri belirtilmiştir. Kaynak kitaplarda kelimelerin anlamını bulmak için sözlükten yararlanma etkinlikleri düzenlenmiştir. Akyol (2010: 219), okuma sırasında çocuklar, sözlük kullanmasalar bile kelime dağarcığını geliştirmede başvurulabilecek en etkili kaynaklardan birinin sözlük kullanımı olduğunu ifade etmektedir. Akyol'a göre sözlük kullanma alışkanlığı, mümkün olan ölçüler içerisinde birinci sınıftan itibaren kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Sözlük kullanma konusunda öğrencilere öncelikli olarak aşağıdaki bilgiler kavratılmalıdır (Göğüş, 1978: 368-369):

1. Sözcükler alfabe sırasıyla dizilir. Sözcükler yalnız baş harfleriyle değil, bundan sonraki harfleriyle de sıraya konur.
2. Sözcüğün türü (isim, fiil vb.) ve yapısı belirtilir (birleşik isim vb.).
3. Geniş sözlükler, sözcüğün hangi dilden geçtiğini de gösterir.
4. Sözcük çekim eki aldığında ses değişiyorsa gösterilir (burun: burnu).
5. Sözcüğün anlamının sözlükte açıklanışında tanımlarını, eş anlamlılarını, zıt anlamlılarını vererek kullanımına örnek gösterilir.
6. Çok anlamlı sözcüklerin her anlamı açıklanır. En çok kullanılan anlamı en öne alınır. Her anlama ayrı bir sıra numarası verilir.
7. Deyimler ve birkaç sözcükten oluşan terimler açıklanır.
8. Terimlerin hangi bilim veya sanat dalıyla ilgili olduğu kısaltmalarla belirtilir.
9. Sözcükte kullanılan harf çeşitlerinin amacı belirtilir (ince, kalın vb.).
10. Sözcükte kullanılan kısaltmalar ve özel işaretler açıklanır.

İlköğretimin ilk yıllarında öğrencilere, sözlüğe ne zaman başvuracağı, aradığı sözcüğü nasıl bulacağı uygulamalarla kavratılmalıdır. Böylece zaman içerisinde öğrenciler sözlüğe bakma, sözlük karıştırma alışkanlığı edinmiş olacaktır. Edinilen sözlük kullanma alışkanlığı aşağıdaki faydaları elde edeceklerdir (Budak, 2000: 19-21):

1. Öğrencilerin ve Türk halkının Türkçeyi daha iyi öğrenmesi, günlük hayatında doğru kullanmasına katkıda bulunmak,

2. Özellikle ilköğretimin ilk yıllarında öğrencilerin sözlük kullanmağı öğrenerek bir iş başarmış olmanın sevincini yaşamalarını sağlamak; daha başka işler başarabileceğı öz güvenini oluşturmak,

3. Sözlük kullanma yeteneğinin bilgi kazanmağa etkisini sezdirerek öğrencileri yardımcı ders kitaplarını kullanmağa alıştırmak ve özendirerek; yardımcı kaynakların yararına inandırmak,

4. Türkçenin öğrenilmesinde karşılaşılan zorlukların kolayca aşılmasını sağlamak; doğru öğrenme ve öğrenilenlerin yerinde kullanımını sağlamak,

5. Sözlüklerin baş kısmına temel ve pratik bilgilerin konulmasıyla her öğrencinin Türkçeye ilgili önemli bilgi ve kuralları öğrenmesini sağlamak,

6. Kelimelerin kullanımını bir yapı içinde göstermek için verilen örnekler vasıtasıyla öğrencinin ve halkın şiir, hikâye, roman... gibi türlerle, Türk dilinin inceliğini ve etkileyici güzelliğini tanımalarını sağlamak,

7. Bilmediğı bir şeyi nereden ve nasıl öğreneceğini (kaynak eser kullanımını) öğrenen öğrencinin problem çözme yeteneğini geliştirmek. Karşılaştıkları problemleri çözebilecek anlayışa eriştirmek”

Öğrenciler genellikle ilkökul ikinci sınıftan itibaren sözlük kullanmaya başlamaktadır. Sözlük kullanımıyla birlikte öğrencilerin sözlük kullanmaya karşı olumlu ya da olumsuz tutumları belirginleşmektedir. Geliştirdikleri tutumun sözlük kullanma alışkanlıkları üzerindeki etkisi oldukça önemlidir. Allport (1967: 8), tutumu; tecrübeler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve olaylara karşı kişilerin davranışları üzerinde yönlendirici ve dinamik bir etkilime gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık süreci olarak ifade etmiştir. Ballachey (1962: 177) ise, herhangi bir nesne durum ya da olaya karşı müspet ya da menfi değerlendirme ve duygularla bu varlığın lehinde veya aleyhindeki yönelimler şeklinde tanımlamıştır.

Öğrenilmiş bir eğilim olan sözlük kullanma tutumunun olumlu veya olumsuz olması öğrencilerin kelime hazinesine ve temel dil becerilerini doğrudan etkileyecektir. Yaman ve Dağtaş'ın da (2013: 18-19) ifade ettiği gibi öğrencilerin sözlüğü nasıl kullanılacağını öğrenerek sözlükten aradığı kelimeleri kolaylıkla bulması ve bulduğu kelimeleri etkinliklerde kullanması onların sözlüğe yönelik tutumunu olumlu yönde etkileyecektir. Ancak öğrenciler, sözlüğü ağır, taşıması zor bir nesne olarak algılayıp

sözlükte aradığı kelimeleri bulamazsa sözlüğe yönelik tutumu olumsuz olacaktır. Bu durumda, öğrenciler sözlük kullanmak istemeyecek, kullanmak gerektiğinde de sözlüğe isteksiz bir şekilde bakacaktır. Bunun neticesi olarak öğrenciler isteksiz olarak baktıkları kelimelerin anlamını kalıcı olarak öğrenemeyecektir.

Bireylerin olumlu ya da olumsuz tutumları, önceden bilinirse ortaya koyacağı davranışları kestirmek de kolay olacaktır (Buluç, 2001). Bu da gerekli önlemlerin alınmasını kolaylaştıracaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı öğrencilerin sözlük kullanma tutumların ölçülmesi önem arz etmektedir.

Literatürde sözlük kullanımıyla ilgili birçok araştırma (Yaman, 2010; Boz ve Demirtaş, 2011; Melanlıoğlu, 2013; Yaman ve Dağtaş, 2014) bulunmasına rağmen ortaöğretim öğrencilerinin sözlük kullanma tutumlarıyla ilgili araştırmaların bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın örneklemini ortaöğretim öğrencileri seçilmiştir. Araştırmanın problem cümlesini “Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları ne düzeydedir?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmanın problemine cevap bulabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi, aylık gelir durumu ve anadili değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

2.Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada var olan bir durumu olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar,2012: 77).

2.2.Evren ve Örneklem

Evren, araştırmanın genellemek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar,2012:109). Bu araştırmanın çalışma evrenini Diyarbakır il merkezinde bulunan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak tesadüfi örneklem yoluyla iki okul ve yine aynı yöntemle bu okullarda öğrenim gören 404 öğrenci seçilmiştir. Örneklemle ilgili bilgiler aşağıda detaylı olarak gösterilmiştir:

Tablo 1: Çalışma Grubuyla İlgili Bilgiler

Okullar	Sayı	9. Sınıf		10. Sınıf		11. Sınıf		Toplam	
	Yüzde	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek
Namık Kemal MTAL	N	11	27	25	44	30	33	66	104
	%	6	16	15	26	17	19	39	61
Fatih Anadolu İHL	N	25	56	19	45	46	43	90	144
	%	10	24	29	19	19	18	38	62
Toplam	N	36	51	44	89	76	76	156	248
	%	9	12	11	22	19	19	39	61

Tablo 1’de görüldüğü gibi Araştırmaya Namık Kemal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden 170 (%42), Fatih Anadolu İmam Hatip lisesinden 234 (%58) öğrenci katılmıştır. Örneklem olarak seçilen öğrencilerin 156’sı kız (%39), 248’i erkek (%61) öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin 119’u 9., 133’ü 10. ve 152’si 11. sınıf öğrencisidir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, Yaman ve Dağtaş (2013) tarafından geliştirilen ‘Sözlüklere Yönelik Tutum Ölçeği’ ve araştırmacılar tarafından hazırlanan ‘‘Kişisel Bilgi Formu’’ kullanılarak elde edilmiştir.

SYTÖ geliştirilirken öncelikle öğrencilerin sözlük kullanma tutumlarına yönelik maddeler hazırlanmış ve hazırlanan maddeler İzmit’te öğrenim gören 1160 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Sonra yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde ölçekte yer alacak maddelerin belirlenmesinde maddelerin öz değerlerinin en az 1, maddelerin yük değerinin en az .30, maddelerin tek bir faktörde yer alması ve iki faktörde yer alan faktörler arasında ise en az .10 fark olmasına dikkat edilmiştir. Bununla birlikte %5 varyans açıklamayan, tek maddeli boyutlar ve iki boyutta yeterli yükü olan maddeler için .10 faktör yükü olmayan maddeler ve tek faktörlü maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca Açımlayıcı Faktör Analizinde (AFA) Temel Bileşenler Analizi ve Varimax Döndürme Yöntemi kullanılmıştır. AFA’dan elde edilen madde-faktör yapısının Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile model uyumu test edilmiştir. DFA için çoklu uyum indeksleri kullanılmıştır. Uyum indekslerinde genelde olduğu gibi AGFI, GFI, CFI, NFI, RFI, NNFI ve IFI için >.90, (Hu ve Bentler, 1999) ve RMSEA için <.08 ölçüt olarak alınmıştır.

Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlık ve iki yarı güvenilirlik işlemleri yapılmıştır. Sözlüklere Yönelik Tutum Ölçeği'nin (SYTÖ) madde analizi ise düzeltilmiş madde-toplam test korelasyonuyla incelenmiştir. Veriler, bilgisayara "hiçbir zaman" maddesi 1, "çok az" maddesi 2, "kısmen" maddesi 3, "çoğu zaman" maddesi 4 ve "her zaman" maddesi 5 olarak girilmiştir.

Ölçekte yer alan maddelerin tümünün kendi boyutlarında .30 faktör yükü ölçütünden yüksek olduğu görülmektedir. Madde analizi sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonlarının .26 ile .61 arasında sıralandığı tespit edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayıları psikoloji ve eğitim alanında kullanılan ölçekler için gerekli olan .70 ölçütünün üzerinde bulunmuştur. Güvenirlik katsayısı ölçekten ziyade ölçümlerle ilgili olduğundan bu araştırma için tekrar hesaplanarak iç tutarlık katsayısının (Alpha) .903 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu katsayılar ölçekte yer alan maddelerin birbirleri ile tutarlı, dolayısıyla iç tutarlık anlamındaki güvenilirliğin yüksek olduğunu kanıtlamaktadır.

2.4 Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan veriler araştırmacılar tarafından excel programına girilerek SPSS 21 veri analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumları öğrencilerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtların analizleri yapılarak tespit edilmiştir. Verilerden iki değişken arasındaki ilişkiyi test etmek için t-testi uygulanırken ikiden fazla değişken arasındaki anlamlılığı test etmek için tek yönlü varyant analizi(ANOVA) kullanılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda elde edilen bulgular tablo hâlinde sunularak yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumlarını belirlemek için frekans analizi yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının ($\bar{X}=3,43$) yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiş, sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının

Katılımcı Sayısı	En Az Puan	En Yüksek Puan	Ortalama Puan	Standart Sapma
404	1,00	5,00	3,43	,806

Tablo 2'de görüldüğü üzere ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

3.1. Ortaöğretim Öğrencilerin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Cinsiyete Göre İncelenmesi

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre ilişkisini belirlemek için bağımsız gruplar t-testi yapılmış, veriler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Ortaöğretim Öğrencilerin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Cinsiyete Göre Analizi

Cinsiyet	n	X	Ss	Sd	t	P
Kız	156	3,37	.852	401	1.025	,306
Erkek	248	3,46	.776			

Tablo 3'e göre ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumlarının cinsiyete göre $[t(402) = .2614, p > .05]$ şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları ile kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Ancak elde edilen verilerin aritmetik ortalamasına bakıldığında erkek öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.2. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının sınıf değişkenine göre varyans analizi ile karşılaştırılarak analiz sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Sınıf Seviyesine Göre Analizi

Sınıf Seviyeleri	n	X	Ss	sd	f	p
9. Sınıf	119	3,65	.807			
10. Sınıf	133	3,30	.840	2-400	6.685	.001
11. Sınıf	152	3,36	.744			

Tablo 4'te de görüldüğü gibi verilerin varyans analizi karşılaştırılmasının $[F_{(2-400)} = 6.685, p < .05]$ şeklinde tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile sözlüklere yönelik tutumlarının arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Bu farklılık 10. ve 11. sınıflar ile 9 sınıflar arasında 9. sınıflar lehinedir. Araştırmanın aritmetik ortalamasına bakıldığında ortaöğretim öğrencilerinin sınıflara göre

sözlüklere yönelik tutumlarının çoktan aza doğru 9, 11 ve 10. sınıf şeklinde olduğu görülmektedir.

3.3. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları anne eğitim durumuna göre varyans analizi ile karşılaştırılarak analiz sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Analizi

Anne Eğitim Durumu	n	X	ss	sd	f	p
İlkokul	143	3,42	.761			
Ortaokul	154	3,51	.818	2-400	2,171	.115
Lise ve Üstü	107	3,30	.838			

Tablo 5'te gösterilen ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre sözlüklere yönelik tutumlarının varyans analizi ile karşılaştırılmasının [$F_{(2-400)}=2.171, p>.05$] şeklinde olduğu, anne eğitim durumu ile öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamasına bakıldığında sözlüklere yönelik tutumun en avantajlı olduğu grubun annesi ortaokul mezunu olan öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu gruptan sonra annesi, ilkokul mezunu olanlar en son da annesi, lise ve daha üstü bir eğitim öğretim kurumundan mezun olan öğrencilerin olduğu görülmektedir.

3.4. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesi

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları baba eğitim durumuna göre varyans analizi ile karşılaştırılarak analiz sonuçları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Analizi

Baba Eğitim Durumu	n	X	ss	sd	f	p
İlkokul	155	3,42	.828			
Ortaokul	138	3,34	.760	2-400	1,832	.162
Lise ve Üstü	111	3,53	.825			

Tablo 6'da görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre sözlüklere yönelik tutumlarının varyans analizi ile karşılaştırılması [$F_{(2-400)}=1.832, p>.05$] olarak tespit edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında sözlüklere yönelik tutumu en yüksek olan öğrencilerin babası lise ve üstünde eğitim gören

öğrenciler olduğu görülmektedir. Sonrasında sırasıyla babası, ilkokul ve ortaokul mezunu öğrenciler gelmektedir.

3.5. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Aile Gelir Durumuna Göre İncelenmesi

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının aile aylık gelir durumu değişkenine göre varyans analizi ile karşılaştırma sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Aile Aylık Gelir Durumuna Göre Analizi

Aile Gelir Düzeyi	n	X	ss	sd	f	p
500-1100	141	3,47	.684			
1101-1300	153	3,44	.845	2-400	.757	.470
1301 ve üstü	110	3,35	.893			

Tablo 7'de görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin aile aylık gelir durumuna göre sözlüklere yönelik tutumlarının varyans analizi ile karşılaştırması [$F_{(2-401)} = .757, p > .05$] şeklindedir. Öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumları ile aile gelir durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Verilerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında ortaöğretim öğrencilerinin aile aylık gelir durumu arttıkça sözlüklere yönelik tutumlarının azaldığı görülmektedir.

3.6. Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Ana Dili Değişkenine Göre İncelenmesi

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının anadili değişkenine göre varyans analizi ile karşılaştırma sonuçları Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sözlüklere Yönelik Tutumlarının Ana Dili Değişkenine Göre Analizi

Ana Dili	n	X	ss	sd	f	p
Türkçe	79	3,48	.753			
Kürtçe	285	3,40	.829	2-400	.703	.496
Zazaca	40	3,52	.742			

Tablo 8'de görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının anadili değişkenine göre varyans analizi karşılaştırması [$F_{(2-400)} = .703, p > .05$] şeklindedir. Öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumları ile anadilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Verilerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında sözlüklere yönelik tutumların yüksekte düşüğe doğru anadili Zazaca, Türkçe ve Kürtçe olan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir.

Ayrıca ölçek verilerinden hareketle ortaöğretim öğrencilerinin 193'ünün (%47) sözlüğünün bulunduğu, 211'inin (%53) de bulunmadığı tespit edilmiştir. Yine sözlük kullanım kazanımlarından olan "Sözlükten yeni öğrendiğim kelimelerden bir kelime defteri oluştururum." kazanımıyla ilgili olarak öğrencilerin 92'sinin hiçbir zaman, 90'ının çok az, 98'inin kısmen, 62'sinin çoğu zaman, 62'sinin de her zaman bu etkinliği gerçekleştirdiği görülmüştür.

4. Sonuçlar

Bireylerin zengin bir kelime hazinesine sahip olması, insan ilişkileri ve akademik başarı açısından onlara üstünlük sağlamaktadır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1998). Öğrencilerin kelime hazinelerini genişletmelerinin yollarından birisi de anlamını bilmediği kelimelerin anlamını; anlamını bildiği kelimelerin de farklı anlamlarını öğrenmek için sözlük kullanmasıdır. Sözlüklerin kullanılmasında ve sözlük kullanmanın alışkanlık hâline getirilmesinde öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu yüzden bu çalışmada öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının genel düzeyi ve sözlüklere yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın ilk sonucu ortaöğretim öğrencilerinin sözlük kullanımına yönelik tutumlarının genel düzeyinin tespit edilmesine yöneliktir. Yapılan araştırma sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının ($\bar{X}=3,43$) yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bu bulgusu Yaman ve Dağtaş (2014) tarafından yapılan çalışmayla benzerlik göstermektedir. Yaman ve Dağtaş (2014) da ortaokul öğrencilerinin sözlük kullanmanın yararlarına yönelik tutumlarının orta düzeyde; sözlük kullanma alışkanlığına yönelik tutumlarının da yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın bu sonucundan hareketle öğrencilerin ortaokulda orta ve yüksek düzeyde olan sözlüklere yönelik tutumlarının liselerde de devam ettiği görülmektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu, ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları ve cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Ancak verilerin aritmetik ortalamasına bakıldığında erkek öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu Yaman ve Dağtaş (2014) tarafından yapılan çalışmayla farklılık göstermektedir. Aslında dil öğretimiyle ilgili birçok çalışmada kızların erkeklerden daha üst düzeyde olduğu görülmektedir. Kızların yazma eğilimlerinin (Baş ve Şahin, 2013; İşeri, 2010; Tüfekçioğlu 2010; Uçgun 2014 ve Ünal 2010 Çeçen ve Deniz 2015) ve okumaya yönelik tutumlarının (Akkaya ve Özdemir 2013; Balcı ve diğer., 2012; Baş, 2012; Başaran ve Ateş, 2009; Bozpolat, 2010; Gömleksiz, 2004; Kush ve Watkins, 1996; Çeçen ve Deniz 2015); erkeklerden daha yüksek olduğu gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada farklı bir

sonuçla karşılaşılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin kızlara göre sözlük kullanmaya yönelik tutumlarının daha olumlu olmasında bölgenin özel durumunun etkili olduğu söylenebilir. Çünkü araştırmanın uygulandığı örnekleme erkek öğrenciler, ailelerinin sorumluluklarını küçük yaşta üzerlerine almakta ve aile ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bu yüzden erkek öğrencilerin okumaya ve başarılı olmaya kızlardan daha istekli oldukları ve bu konuda ailelerinden daha fazla destek gördükleri görülmektedir. Okumanın uzantısı olarak da sözlüklere yönelik tutumlarının kızlardan daha üst düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile sözlüklere yönelik tutumları arasındaki ilişkiye yöneliktir. Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile sözlüklere yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılık 10. ve 11. sınıflar ile 9 sınıflar arasında; 9. sınıflar lehinedir. Araştırmanın aritmetik ortalamasına bakıldığında ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının çoktan aza doğru 9, 11 ve 10. sınıf şeklinde olduğu görülmektedir. Yaman ve Dağtaş (2014), yaptıkları çalışmada ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerine göre sözlüklere yönelik tutumlarının 6. sınıf öğrencilerinin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Bu çalışmada da ortaöğretimin en alt sınıfı olan 9. sınıf öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumlarının diğer sınıflara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 9. sınıf öğrencilerinin ortaokuldan yeni mezun olmalarının bu sonuç üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Çünkü Türkçe dersi kazanımlarından olan sözlük kullanma ortaokullarda üzerinde durulan ve sürekli işlenen bir kazanımdır. 10. sınıf öğrencilerinin öğrenim alanlarının belli olmaması, gençlik döneminde olduklarından kişiliklerinin tam oturmaması gibi nedenlerden dolayı sözlüklere yönelik daha az olumlu tutum geliştirdikleri söylenebilir. 11. sınıf öğrencilerinin de sözlüklere yönelik tutumlarının az olması, lise öğrencilerinde sınıf düzeyi arttıkça sözlüklere yönelik tutumların düşüğünü ve sözlük kullanımının gittikçe azaldığı göstermektedir.

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim durumu ile sözlüklere yönelik tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Verilerin aritmetik ortalamasına bakıldığında sözlüklere yönelik tutumun en yüksek olduğu grubun annesi ortaokul mezunu olan öğrenciler olduğu görülmektedir. Bu gruptan sonra annesi ilkokul mezunu olanlar, annesi lise ve daha üstü bir eğitim öğretim kurumundan mezun olan öğrencilerin olduğu görülmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları, baba eğitim durumuna göre de istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Verilerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında sözlüklere yönelik tutumu en yüksek olan öğrencilerin babası, lise ve üstünde eğitim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Sonrasında sırasıyla babası ilkokul ve ortaokul mezunu öğrenciler gelmektedir.

Araştırmanın diğer bir sonucu ortaöğretim öğrencilerinin aile aylık gelir durumlarıyla ilgilidir. Öğrencilerin sözlüklere yönelik tutumları ile aile gelir durumları ara-

sında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Verilerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında ortaöğretim öğrencilerinin aile aylık gelir durumu arttıkça sözlüklere yönelik tutumlarının azaldığı görülmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin sözlüklere yönelik tutumları ile anadili değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemektedir. Verilerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında sözlüklere yönelik tutumların yüksekten düşüğe doğru anadili Zazaca, Türkçe ve Kürtçe olan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu sonucundan hareketle ana dili değişkeninin sözlüklere yönelik tutumlarda etkili olmadığı söylenebilir.

Araştırmada yukarıda ifade edilen sonuçlara ilave olarak; ortaöğretim öğrencilerinin %47'sinin (193) sözlüğünün bulunduğu, %53'ünün de (211) bulunmadığı tespit edilmiştir. "Sözlükten yeni öğrendiğim kelimelerden bir kelime defteri oluştururum." kazanımıyla ilgili olarak öğrencilerin 92'sinin hiçbir zaman, 90'ının çok az, 98'inin kısmen, 62'sinin çoğu zaman, 62'sinin de her zaman bu etkinliği gerçekleştirdiği görülmektedir.

5. Öneriler

Öğrencilerin sınıf düzeyleri göz önünde bulundurularak gereksinimlerine cevap verebilecek nitelikte sözlükler hazırlanmalıdır. Bu durum sözlüklere yönelik olumlu yönde bir tutum geliştirecektir. Boz'un (2006: 30-31) da ifade ettiği gibi hedef kitlenin beklentilerine cevap veremeyen sözlüklerin başarılı olma ihtimalinin olduğu söylenemez.

Sözlük kullanımının alışkanlık hâline gelmesi, öğrencilerin bilgiye daha kolay ulaşmalarına ve bilgiyi kalıcı bir şekilde öğrenmelerine katkı sağlayacaktır. Bu nedenle ders dışı sözlük kullanımının teşvik edilmesi önem arz etmektedir.

Öğrencilerin sözlüğe ulaşmalarının kolaylaştırılması sözlüklere yönelik olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağlayabilir. Teknolojinin gelişmesi ve hızla yayılmasıyla akıllı telefon ve tabletlerin öğrencilerin hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Öğrencilerin büyük bir kısmında tablet veya akıllı cep telefonu bulunmaktadır. Bu yüzden derslerde sadece matbu sözlük kullanma yerine öğrencilerin ilgilerini çekecek bilgisayar ortamındaki sözlük uygulamaları kullanılabilir. Bilinmeyen kelimelere veya kelimelerin farklı anlamlarına buradan ulaşılabilir.

Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım derslerinde ders öğretmenlerinin sözlük kullanması ve öğrencilere de kullandırması hem sözlük kullanma alışkanlığı hem de sözlüklere yönelik olumlu tutum geliştirmeye katkı sağlayabilir.

Öğrencilerin sınıf seviyesine göre Türkçe sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü, şairler ve yazarlar sözlüğü, eş ve zıt anlamlılar sözlüğü ve yazım kılavuzu edinmeleri ve bunları kullanmaları sağlanmalıdır.

Öğrencilere anlamını bilmedikleri ve yeni öğrendikleri kelimeleri yazacakları bir sözlük defteri tutturulabilir. Özellikle Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri bu etkinlikleri yakından takip etmeli, performans ve proje ödevlerini bu alanda vermelidir.

Yapılan çalışmalarda araştırmacıların; sosyoekonomik durum, cinsiyet ve ailenin eğitim düzeyi gibi değişkenler üzerine, teorik bilgi veren çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Sözlük kullanımına yönelik farklı yöntemlerin kullanıldığı çalışmaların yapılması hem sözlük kullanımına hem de sözlüklere yönelik olumlu tutumların geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Okul sözlüklerinin kullanıcıları olan öğrencilerin bilinçli sözlük kullanımına ilişkin bilimsel verilerin azlığı, hedef kitleye yönelik hazırlanan sözlüklerin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Belirtilen olumsuzluğun ortadan kaldırılabilmesi için öğrencilerin sözlük kullanımına ilişkin daha derinlikli araştırmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Akkaya, N. ve Özdemir, S. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi (İzmir-Buca örneği). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(1), 75-96.
- Aksan, D., (1998). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Akyol, H. (2010). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Allport, G. W., (1967). "Attitudes". (Ed: M. Fishbein). *Readings in attitude theory and measurement*. New York: John Wiley&Sons, Inc., s.3-13.
- Bakiler, Yavuz Bülent (2004), *Sözün doğrusu 1*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Balci, A., Uyar, Y. ve Büyükkiz, K. (2012). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları, kütüphane kullanma sıklıkları ve okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies*. 7(4), 965-985.
- Ballachey, E.L., (1962). *Individual in society*. New York: McGraw Hill Book Co.
- Baş, G. (2012). Reading attitude of high school students: an analysis from different variables. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 3 (2), 47-58.
- Baş, G. ve Şahin, C. (2012). İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okuma tutumları ve yazma eğilimleri ile Türkçe dersindeki akademik başarıları arasındaki ilişki. *Turkish Studies*. 7 (3), 555-572
- Başaran, M. ve Ateş, S. (2009). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okumaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29 (1), 73-92.
- Boz, E. (2006). *Sözlük ve sözlükçülük sorunları. türkçenin çağdaş sorunları*, (Editör: Gürer Gülsevin ve Erdoğan Boz). Ankara: Gazi Kitabevi, Ankara. 1-44.
- Boz, E. ve Demirtaş, A. A. (2011). Türkçe öğretmenlerinin okul sözlüğü kullanma konusundaki tutum ve davranışları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 65-134.

◆ Altan Can / Ercan Deniz

- Bozpolat, E.(2010). Öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Journal of World of Turks*. 2 (1), 411-428.
- Budak, Y. (2000). Sözcük öğretimi ve sözlüğün işlevi. *Dil Dergisi*, Sayı: 92.
- Buluç, B., (2002). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik sertifikası programlarına yönelik tutumları. *Toplumsal Düşünce Dergisi*, 5, 41-48.
- Çeçen, M. A. (2002). İlköğretim öğrencilerinde kelime hazinesinin geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Çeçen, M. A., ve Deniz, E. (2015). Lise öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları (Diyarbakır ili örneği). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30).
- Demir, C., (2006). Türkçe/edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti, *Millî Eğitim*, 169, 207-226.
- Deniz, E., ve Çeçen, M. A. (2015). Ortaöğretim öğrencilerinin yazma eğilimi algıları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(2), 35-48.
- Dursunoğlu, Halit (2010), *Kelime hazinesini geliştirmede şarkıların rolü ve şarkılarımızdaki söz varlığı*, Ankara: Vizyon Yayınevi.
- Eker, S. (2015). *Çağdaş Türk dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Göğüş, B. (1978), *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*, Ankara: Gül Yayınevi.
- Gömleksiz, M. N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1 (1), 1-21.
- İlhan, N. (2007). *Geçmişten günümüze sözlükçülük geleneği ve Türk dili sözlükleri*. Elazığ: Manas Yayıncılık.
- İşeri, K. (2010). Evaluation of writing dispositions of elementary school sixth grade students. *The New Educational Review*. 22, 295-305.
- Karadüz, A. (2009). Sözlük, sözcük anlamı ve öğrenme üzerine. *Turkish Studies*. 4(4): 636-649.
- Karakuş, İdris, (2000). *Türkçe Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. Ve Sever, S. (1998). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Korkmaz, Z., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatur, İ., Zülfiyar, H. ve Birinci, N. (2014). *Türk dili ve kompozisyon*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M., ve Karadağ, Ö. (2005). Kelime hazinesi çalışmaları açısından kelime kavramı üzerine bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2).
- Kush, J. C. ve Watkins, M.W. (1996). Long term stability of children's attitudes toward reading. *The Journal of Educational Research*. 89 (5), 315-319.
- Melanlıoğlu, D. (2013). Ortaokul öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları: nitel bir araştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 266-284.
- Özbay, M., ve Melanlıoğlu, A. G. D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1).
- Öztürk, C., ve Otluoğlu, R. (2001). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Sözlük, T., (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tüfekçioğlu, B. (2010). Yazma becerisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Dil Dergisi*, 149, 30-45.
- Uçgun, D. (2014). Altıncı sınıf öğrencilerinin yazma eğilimlerinin incelenmesi, *Eğitim ve Bilim*, 39 (175), 227-238.
- Ünal, E. (2010). An analysis of the writing dispositions of fourth and fifth grade elementary school pupils. *Education*, 131, 319-330.
- Yaman, H. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları üzerine bir değerlendirme. *Türklük Bilim Araştırmaları Dergisi*, 27, 735-751.
- Yaman, H. ve Dağtaş, A. (2013). Sözlüklere yönelik tutum ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(24), 15-27.